

Управління культури, національностей, релігій та туризму
Хмельницької обласної державної адміністрації

Хмельницька обласна універсальна наукова
бібліотека імені Миколи Островського

Кращий краєзнавчий посібник

З досвіду роботи

Хмельницький
2016

ББК 78.342
К 78

Кращий краєзнавчий посібник: з досвіду роботи / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін.; ХОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2016. – 16 с.

Видання узагальнює діяльність бібліотек-переможців обласного конкурсу «Кращий краєзнавчий посібник».

Укладач: *Гуменюк А.М.*

Рецензент: *Маковська В.В.*

Відповідальна за випуск: *Синиця Н.М.*

©Хмельницька ОУНБ ім. М. Островського, 2016

Обласний конкурс на кращий краєзнавчий посібник підтвердив наскільки необхідною, цілеспрямованою і різнобічною є краєзнавча діяльність бібліотек області. Краєзнавчі видання бібліотек підсумовують дослідницькі напрацювання бібліотечних працівників з різних напрямків краєзнавства.

Конкурс показав професійність укладачів у виборі тематики, структури посібників та їх цільовому призначенні.

За результатами конкурсу можна стверджувати, що діяльність бібліотек переходить у більш глибоку площину, іноді виходить за межі бібліотечних форм роботи, стає більш науково-популярною.

Обласний конкурс бібліотек на **«Кращий краєзнавчий посібник»** проводився з 1 червня по 22 вересня 2015 року управлінням культури, національностей, релігій та туризму облдержадміністрації, Хмельницькою обласною універсальною науковою бібліотекою та обласним комітетом профспілки працівників культури.

Метою конкурсу стало сприяння всебічному вивченню і науковому дослідженню краю, національному, культурному відродженню, формуванню патріотизму, самосвідомості користувачів. Основні завдання конкурсу: активізація краєзнавчої науково-дослідної, бібліографічної діяльності; популяризація краєзнавчих фондів та інформаційних ресурсів бібліотек; вивчення та поширення кращого досвіду, видання краєзнавчих посібників.

Розглянувши подані матеріали на конкурс, журі визначило переможців:

у номінації **«Краще галузеве видання»**

бібліотеку с. Сутківці Ярмолинецького району (завідуюча бібліотекою – Білик І.І.);

у номінації **«Краще методико-краєзнавче видання»**

Деражнянську центральну районну бібліотеку (директор – Стецюк Ю.А.)

у номінації **«Краще біобібліографічне видання»**

Волочиську центральну районну бібліотеку (директор – Молчанова Л. О.)

Журі відмітило роботу Ярмолинецької центральної районної бібліотеки за краєзнавчу науково-пошукову роботу, зібрану у словнику топонімів *«Словник власних географічних назв Ярмолинецьчини»* та Славутську центральну районну бібліотеку за вшанування пам'яті загиблих в АТО в краєзнавчо-патріотичному біобібліографічному виданні *«Є така професія – Батьківщину захищати: Суский Вадим Миколайович»*.

Сутковецька сільська бібліотека-філіал Ярмолинецької ЦБС

Номінація «Краще галузеве видання»

«Сутківці – мальовнича долина «Подільської Швейцарії»: краєзнав. довід.-бібліогр. посіб. / від. культ. Ярмолинец. райдержадмін.; Ярмолинецька ЦБС; Сутковецька бібліотека-філіал; автор-упоряд. І. Білик. – Сутківці, 2015. – 44 с.: іл.

«Сутківці – мальовнича долина «Подільської Швейцарії» є довідково-бібліографічним виданням, яке містить інформацію про село Сутківці, розташоване в глибокій долині річки Ушиця за 15 км на схід від залізничної станції Ярмолинці, за 7 км від районного центру та за 6 км від автотраси Чернівці-Хмельницький.

Видання складається з п'яти розділів: «Визначні місця Сутковець», «Інфраструктура», «Видатні люди села», «Топоніміка та легенди», «Природні процеси в селі», матеріал в яких подається в абетковому порядку. У бібліографічному списку «Про Сутківці та сутківчан у пресі», який розміщений після розділів, вміщений перелік статей про село, майстрів, визначні пам'ятки, відомих людей села та ін. В кінці подано список використаних джерел.

В розділі **«Визначні місця Сутковець»** зібрані відомості про місця, які мають історичне та культурне значення: Сутковецький палац XV ст., від якого залишилися руїни; Свято-Покровська церква XIV-XIX ст.; затоплена копальня, в якій на початку XX ст. видобували гальку; водяний млин початку XIX ст., від якого залишилась лише гребля та спорожнілий виробничий корпус; пам'ятники (обеліск на честь полеглих у Другій Світовій війні, Пам'ятний знак жертвам Голодомору та репресій).

У наступному розділі **«Інфраструктура села»** розповідається про будівлі на території села. Це – школа, бібліотека, ФАП, Будинок культури, дитячий садок, дільнична лікарня ветеринарної медицини, млин, машинно-тракторний стан, пошта, сільська рада, їдальня та ін. Найстарішою з будівель села є Будинок культури, який відчинив свої двері 1967 року. В селі також працює 7 підприємств сільськогосподарського виробництва.

Третій розділ **«Видатні люди села»** розповідає про героїв нашого часу Романа Лабаня (1993 р. народж.) та Михайла Побережного (1960 р. народж.), які віддали своє життя під час військових дій в Афганістані та на Сході нашої країни. Також укладач дає короткі біографічні довідки про жителів села, які були удостоєні медалями за участь у Другій світовій війні та орденами повоєнного часу за сумлінну працю (ордени Трудового Червоного прапора, Трудової Слави, Жовтневої Революції, Знак пошани та ін.).

В четвертому розділі **«Легенди, топоніміка села»** зібрані місцеві перекази, що пояснюють походження назви села Сутківці, назв кутків села, криниць, полів, горбів, походження назв річок та ставків, а також легенди про Сутковецький замок. У деяких джерелах згадується, що у Тадея Грабянки, який став власником Сутковець наприкінці XVII століття, гостював сам Джузеппе Бальзамо (граф Каліостро).

В останньому розділі **«Природні процеси в селі»** зібрана інформація про сутковецький зсув, який завдав багато негативних наслідків жителям села; піщаний та глиняний

кар'єри, які почали розроблятися у 60-70 роках ХХ ст. та мають глибину до 50 метрів; тераси (поширене явище в рельєфі), які були утворені давньою діяльністю річки Ушиця та яри.

Під час підготовки видання було опрацьовано і використано 33 джерела та виявлено 55 джерел про Сутківці та сутківчан у пресі.

Деражнянська центральна районна бібліотека

Номінація «Краще методико-краєзнавче видання»

Календар знаменних та пам'ятних дат Деражнянщини на 2015 рік: інформ. вид. / Деражнянська ЦРБ; упоряд. О. В. Мороз. – Деражня, 2014. – 25 с.

«Календар знаменних та пам'ятних дат Деражнянщини на 2015 рік» – традиційне інформаційне видання, яке готує Деражнянська районна бібліотека починаючи з 2007 року.

Основною метою видання є надання бібліотечним працівникам та широкому колу користувачів, що цікавляться історією рідного краю, інформації про важливі події в історії Деражнянщини, відомих уродженців та знаних людей, життя і діяльність яких пов'язані з Деражнянським районом.

Видання складається з трьох розділів: «У 2015 році виповнюється», «Знаменні і пам'ятні дати», «Імена, події, факти».

В розділі «У 2015 році виповнюється» зібрані в хронологічному порядку (від найбільшої дати до найменшої) всі ювілейні дати, що стосуються життя Деражнянщини: заснування сіл, відкриття бібліотек, шкіл, церков, училищ, ювілейні дати відомих людей району та ін.

У розділі «**Знаменні і пам'ятні дати**» зібрана інформація про ювілеї відомих людей та важливі події з життя району в межах кожного календарного місяця.

В наступному розділі «**Імена, події, факти**» подається інформація про відомих людей, які були вихідцями з району або довгий час працювали на його розвиток та внесли особливий вклад у культурне, громадське, наукове життя не лише Деражнянщини, а й України. Інформація в розділі ділиться на коротку біографічну довідку та список літератури про особу.

Після розділів подається список використаної літератури.

Волочиська центральна районна бібліотека

Номінація «Краще біобібліографічне видання»

Імена, вписані в історію Волочищини: Кавалери ордена князя Ярослава Мудрого: біобібліогр. посіб. / Волочиська ЦРБ. – Волочиськ, 2015. – 36 с.

Незважаючи на те, що посібник не відповідає усім критеріям краєзнавчого видання, він був високо оцінений журі конкурсу завдяки тематиці, яку жодна бібліотека області не розкривала.

Метою біобібліографічного посібника було зібрати в одному виданні інформацію про земляків і пов'язаних з Волочиським краєм особистостей, які були відзначені державною нагородою України – орденом князя Ярослава Мудрого.

У виданні розкрито історію нагороди, подано описи знаків відзнаки різних ступенів та опубліковано Статут.

Відомості про нагороджених становлять зміст даного видання. Персоналії кавалерів ордена князя Ярослава Мудрого подаються в алфавітній послідовності. Після біографічної довідки подаються бібліографічні списки праць нагороджених та література про них.

В першій частині посібника, для ознайомлення, подається Указ президента України Про заснування відзнаки Президента України «Орден князя Ярослава Мудрого», а також описується значення нагороди, її історія та кожен ступінь відзнаки – від I до V.

Друга частина розкриває біографічні відомості про відомих українців, які отримали дану відзнаку різних ступенів та які є вихідцями з Волочиського краю. Це такі відомі постаті як: народний артист України, композитор, співак Микола Мозговий; Герой України, народна артистка України, камерна співачка, солістка Національного будинку органної та камерної музики України Ольга Басистюк; Герой України, почесний президент ПАТ «Мотор Січ», доктор технічних наук, професор, академік Академії інженерних наук України В'ячеслав Богуслаєв; член Спілки письменників України, поет, прозаїк, публіцист, громадський діяч, дослідник голодомору в Україні Володимир Маняк; директор Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, академік, професор, заслужений діяч науки і техніки Валерій Смолій.

Посібник розрахований на широкий загал працівників культури, освіти, краєзнавців, студентів, учнів та всіх, хто цікавиться історією і культурою рідного краю.

Ярмолинецька центральна районна бібліотека

Словник власних географічних назв Ярмолиниччини: слов. топонімів / Ярмолинецька ЦРБ. – Ярмолинці, 2015 . – 48 с.

Словник є дослідженням топонімів Ярмолинецького району, де подано історичні та географічні відомості про найменування населених пунктів, річок, лісів та інших об'єктів району.

Ініціатором дослідження топонімів Ярмолинецького району стала централь-на районна бібліотека, до якої долучились всі бібліотеки району.

Методи дослідження топоніміки окремої місцевості є досить специфічними, тому основну роль відіграють усні дослідження, збір первинного матеріалу, виявлення природних, історичних і етнографічних особливостей регіону та особливостей, які визначають своєрідність топонімів.

Будь-яка географічна назва має своє значення. Переважна більшість їх виникла стихійно, проте зовсім не випадково. Наприклад, село Пасічна називається так тому, що на місці села раніше була велика пасіка, а назва села Сутківці походить від слова «сутки» (яри), ті що живуть на сутках. Тому велике значення має етимологія географічних назв.

У виданні подано коротку інформацію про кожне село району та розкриваються топоніми сільської місцевості, а саме: походження назв самого села, його вулиць, околиць, лісів, полів, долин, ставків та річок.

В кінці видання в алфавітному порядку подається предметний покажчик власних імен.

Славутська центральна районна бібліотека

Є така професія – Батьківщину захищати: Суский Вадим Миколайович: біобібліогр. вид. / Славутська РЦБС; Славутська ЦРБ. –Славута, 2015. – 28 с., іл. (сер. Славутчани – Герої АТО).

Це перше біобібліографічне видання із серії «Славутчани – Герої АТО», яке започаткувала центральна бібліотека. В ньому зібрані матеріали про життя і військову службу славутчанина-Героя, підполковника Вадима Миколайовича Суского.

При складанні видання використовувались матеріали краєзнавчої картотеки Славутської ЦРБ, ресурси мережі Інтернет та особисті архіви.

У виданні подано інформацію про дитячі роки Вадима Суского, роки служби в різних військових частинах ЗСУ та участь у АТО на Сході країни, використано світлини з особистого архіву родини.

Указом Президента України підполковника Вадима Миколайовича Суского посмертно нагороджено орденом Богдана Хмельницького 3-го ступеня. Наказом Міністра оборони йому присвоєно звання полковника, посмертно.

В кінці видання подано перелік публікацій про Вадима Суского в місцевій пресі.

Висновки

Краєзнавча цінність видань, які перемогли у конкурсі на кращий краєзнавчий посібник, є досить високою. Укладачі даних посібників зібрали інформацію, яка сприяє соціальному та культурному розвитку регіону, вихованню патріотизму та національної свідомості, поширенню знань про історію рідного краю, його природні особливості, топоніміку, пам'ятки архітектури, відомих людей.

Автори бібліографічних посібників, що визнані кращими за результатами обласного конкурсу, в цілому, дотримувались основних правил і методик складання даного типу посібників. Видання-переможці вирізняються своєю соціальною, науковою, культурною цінністю, мають цілісну логічну структуру, відповідають типам і видам класифікації бібліографічних посібників, забезпечені допоміжним довідково-бібліографічним апаратом. Інформування читачів про зміст, значення і особливості кожного джерела, включеного у видання, досягнуто методом повноцінної бібліографічної характеристики, тобто складанням бібліографічних записів, що включають в себе бібліографічний опис, анотацію, визначення предметної рубрики, систематизацію чи індексацію тощо. Бібліографічний опис творів друку складено на основі нормативних документів, які регламентують цю сферу діяльності і входять до Системи стандартів України з інформації, бібліотечної та видавничої справи.

Зміст

Передмова	3
Сутковецька сільська бібліотека-філіал Ярмолинецької ЦБС. Номінація «Краще галузеве видання».....	4
Деражнянська центральна районна бібліотека. Номінація «Краще методико-красознавче видання».....	6
Волочиська центральна районна бібліотека. Номінація «Краще біобібліографічне видання».....	7
Ярмолинецька центральна районна бібліотека.....	9
Славутська центральна районна бібліотека.....	10
Висновки.	11

Інформаційне видання

Кращий краєзнавчий посібник

Досвід роботи

Відповідальна за випуск:
Синиця Н.М.

Укладач: *Гуменюк А.М.*

Рецензент: *Маковська В.В.*

Комп'ютерне опрацювання і редагування: *Марчак Т.Ф.*

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі
Хмельницької обласної універсальної наукової
бібліотеки імені Миколи Островського

Для заміток

Для заміток

Для заміток